

EHS als handicap: ontwikkelingen en achtergrond

Zoals weergegeven in de presentatie van Stichting EHS in de Klankbordgroep van maart 2024 en zoals later op 7 juni 2024 is toegelicht in een gesprek van Stichting EHS met het Kennisplatform, vallen elektrogevoeligen onder het VN-verdrag Handicap en de gelijke behandelingswetgeving en kunnen zich hierop beroepen. Voor een goed begrip hiervan zullen we in onderstaand stuk achtereenvolgens ingaan op:

1. Het VN-verdrag Handicap
2. Stappen van Stichting EHS
3. Wet gelijke behandeling handicap of chronische ziekte
4. Besluit algemene toegankelijkheid personen met handicap of chronische ziekte
5. Verslechteringsverbod
6. Consequenties en vervolg

1. Het VN-verdrag Handicap

Het VN-verdrag inzake rechten van personen met een handicap (VN-verdrag Handicap) is een internationaal mensenrechtenverdrag van de Verenigde Naties dat de rechten en waardigheid van personen met een handicap of beperking wil beschermen. Het verdrag werd door de algemene vergadering van de Verenigde Naties aangenomen op 13 december 2006 en trad in werking op 3 mei 2008. Het doel van dit verdrag is dat de positie van mensen met een beperking verbetert.

Nederland heeft het verdrag op 14 juni 2016 geratificeerd ofwel formeel bekrachtigd. Dit betekent dat vanaf dat moment Nederland zich moet inspannen om in de regelgeving de nodige aanpassingen te maken zodat personen met een beperking op een evenwaardige manier kunnen deelnemen aan de maatschappij. De samenleving moet voor iedereen toegankelijk zijn. Dat betekent dat er maatregelen genomen moeten worden die de omgeving, vervoer, informatie, de werkplek, openbare faciliteiten en diensten voor iedereen toegankelijk maken.

https://wetten.overheid.nl/BWBV0004045/2016-07-14#Verdrag_2

Tegelijk met de ratificatie van het verdrag in 2016 is de Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz) uitgebreid met goederen en diensten. Dat betekent dat deze wet sindsdien ook geldt voor horeca, musea, winkels, theaters, verzekeraars etc. De wet gold al voor het onderwijs, werk, woningen en openbaar vervoer.

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0014915/2020-01-01>

In dit kader is ook de European Accessibility act uit 2019 interessant. Deze Europese wet houdt in dat goederen en diensten toegankelijk moeten zijn voor mensen met een beperking. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202>

Op 17 januari 2023 is het begrip handicap opgenomen in artikel 1 van de Grondwet over het principe van gelijke behandeling. Dat luidt sindsdien:

Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

2. Stappen Stichting EHS

Mensen met EHS hebben door blootstelling aan elektromagnetische velden (EMV) gezondheidseffecten van langdurige aard. EHS-klachten zijn onder meer: hoofdpijn, druk op het hoofd en oren, concentratieproblemen, duizeligheid, tinnitus, oorpijn, slaapproblemen, hartkloppingen, huiduitslag, depressie, gebrek aan energie, vermoeidheid en andere griepachtige symptomen. Kenmerk is dat de klachten ontstaan in de nabijheid van stralingsbronnen en (na enige tijd) verdwijnen in een stralingsarme omgeving. Indien er geen stralingsarme omgeving voorhanden is, kunnen de klachten dermate opstapelen en verergeren, dat er voor de elektrogevoelige een onhoudbare situatie kan ontstaan.

Elektrogevoeligen moeten blootstelling aan EMV daarom zoveel mogelijk vermijden. In de huidige gedigitaliseerde samenleving betekent dat dat mensen met EHS ernstig worden beperkt in hun bewegingsvrijheid. Ze worden hiermee geconfronteerd op het werk, in de zorg, in de horeca, in winkelcentra etcetera. Deelneming op gelijke voet is voor hen onmogelijk. Maar ook in de privésituatie ervaren zij steeds meer problemen. Dit vanwege de (steeds toenemende) stralingsbronnen van buitenaf, bv van antennes en van burens, en omdat er steeds meer 'smart' apparaten zijn zonder de mogelijkheid deze functies permanent uit te kunnen schakelen. De huidige maatschappij is voor mensen met EHS absoluut niet toegankelijk en inclusief.

Ministerie van VWS

Het ministerie van VWS heeft de coördinerende verantwoordelijkheid voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap. Omdat de maatschappij voor elektrogevoeligen niet toegankelijk en inclusief is, heeft Stichting EHS zich al in maart 2022 tot het ministerie van VWS gewend met het verzoek betrokken te worden bij de verdere implementatie van het VN-verdrag Handicap. Op advies van het ministerie van VWS heeft Stichting EHS vervolgens contact gehad met koepelorganisatie Ieder(in) en daarna ook met het College voor de Rechten van de Mens (CRvdM/College).

leder(in)

leder(in) is een koepelorganisatie van bijna 250 organisaties van mensen met een lichamelijke handicap, verstandelijke beperking of chronische ziekte. leder(in) maakt zich sterk voor een samenleving waarin iedereen kan meedoen en niemand wordt uitgesloten. Visie en standpunten van leder(in) zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op het VN-verdrag Handicap. <https://iederin.nl/>

In een gesprek van september 2022 met een delegatie van Stichting EHS bevestigde leder(in) dat (de groep) mensen met EHS volledig onder de reikwijdte van het VN-verdrag Handicap en de Wet gbh/cz vallen en zich daar op kunnen beroepen. leder(in) gaf het advies hierover ook te gaan praten met het College voor de Rechten van de Mens.

College voor de Rechten van de Mens

Het College voor de Rechten van de mens is onafhankelijk toezichthouder op de naleving van het VN-verdrag Handicap en kijkt of iedereen in Nederland zich aan de afspraken houdt. Het College is bevoegd om individuele klachten te toetsen aan de Wgbh/cz. <https://www.mensenrechten.nl/>

Ook het College bevestigde in februari 2023 na een gesprek met een delegatie van Stichting EHS dat (de groep) mensen met EHS onder de reikwijdte van het VN-verdrag Handicap en de Wgbh/cz vallen en zich daarop kunnen beroepen. Het College gaf daarbij aan dat bij de beoordeling van een klacht vooral wordt gekeken naar de sociale belemmeringen die iemand ondervindt als gevolg van zijn aandoeningen, en minder naar de medisch-wetenschappelijke duiding daarvan. In twee oordelen in 2020 heeft het College EHS expliciet als handicap of chronische ziekte geclassificeerd.

Inmiddels hebben veel mensen met EHS meldingen bij het CRvdM gedaan van de maatschappelijke beperkingen die zij ondervinden als gevolg van hun elektrogevoeligheid. In de uitgebreide reactie die het College geeft aan mensen die een melding bij het College doen van de beperkingen die zij als gevolg van EHS ondervinden is deze informatie terug te vinden.

Ministerie van VWS

Bij brief van 17 maart 2023 heeft Stichting EHS haar bevindingen uit de gesprekken met leder(in) en het CRvdM aan de Minister voor Langdurige Zorg en Sport uiteengezet. Het ministerie van VWS heeft hierop bij mail van 19 mei 2023 geantwoord. Daarin wordt Stichting EHS bedankt voor de heldere uiteenzetting van de stappen die zijn ondernomen na het laatste contact met VWS. Het Ministerie van VWS sluit zich aan bij de bevindingen uit de gesprekken van Stichting EHS met leder(in) en het College dat mensen met EHS net als ieder ander recht hebben op toegankelijkheid en inclusie. Verder wordt opgemerkt dat ieder Ministerie zelf verantwoordelijk is voor toegankelijkheid en inclusief beleid op specifieke vraagstukken.

Het doel van de contacten met het ministerie van VWS, Ieder(in), het College voor de Rechten van de Mens en vervolgens weer het ministerie van VWS was er voor Stichting EHS in gelegen om bevestigd te krijgen dat mensen met EHS onder de reikwijdte van het VN-verdrag Handicap en de Wgbh/cz vallen en zich daar op kunnen beroepen. Stichting EHS heeft zich hierin bevestigd gezien.

3. Wet gelijke behandeling handicap of chronische ziekte

Het doel van de Wgbh/cz is om discriminatie vanwege handicap of chronische ziekte te bestrijden en gelijke behandeling van mensen met een handicap of chronische ziekte te bevorderen. Deze wet bepaalt dat mensen met een beperking of chronische ziekte net als ieder ander moeten kunnen meedoen in de maatschappij. De wet heeft betrekking op arbeid, goederen en diensten, wonen en openbaar vervoer. Scholen, werkplekken, winkels en bedrijven moeten ervoor zorgen dat iedereen er gebruik van kan maken. Er is een verbod op discriminatie en een verplichting om een aanpassing te doen.

Deze wet moet worden uitgelegd in lijn met het in 2016 voor Nederland in werking getreden VN-verdrag Handicap. In het VN-verdrag is omschreven wanneer in ieder geval sprake is van een handicap/chronische ziekte:

Artikel 1 VN-verdrag Handicap: ‘Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuigelijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving’.

Gelet op het doel van de Wgbh/cz en op de omschrijving van het begrip ‘handicap’ in het VN-verdrag Handicap kijkt het College voor de Rechten van de Mens bij de interpretatie van de begrippen handicap/chronische ziekte in de eerste plaats naar de sociale belemmeringen die iemand ondervindt als gevolg van zijn aandoening, en minder naar de medisch-wetenschappelijke duiding daarvan. Deze lijn is gebaseerd op uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Mensen met EHS

De klachten van elektrogevoeligen belemmeren hen om volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving. Op grond hiervan vallen mensen met EHS vanwege hun elektrogevoeligheid onder de reikwijdte van de Wgbh/cz en kunnen zij zich daarop beroepen.

Mensen met een beperking, zoals mensen met EHS, kunnen op grond van de Wgbh/cz in veel gevallen vragen om een 'doeltreffende aanpassing' (bijvoorbeeld een passende wifi-vrije werkplek). Het verzoek voor een doeltreffende aanpassing mag volgens de Wgbh/cz worden afgewezen als deze aanpassing onevenredig belastend is. Dat kan bijvoorbeeld als de aanpassingen heel veel geld of moeite kosten. Wanneer een verzoek om een doeltreffende aanpassing wordt geweigerd, dan kan een oordeel worden gevraagd aan het CRvdM.

Stichting EHS heeft mensen opgeroepen een melding te doen aan het College om het College een goed beeld te geven van de individuele maatschappelijke beperkingen. Ook heeft Stichting EHS gewezen op de mogelijkheid om een klacht in te dienen en een oordeel te vragen aan het College. Mogelijk komen er rechtszaken. Op deze manier kunnen individuele mensen met EHS zelf ook een rol spelen bij het realiseren van inclusie.

4. Besluit algemene toegankelijkheid personen met handicap of chronische ziekte

In 2017 is het Besluit algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte in werking getreden. Hiermee is algemene toegankelijkheid de norm geworden. Dit besluit is een uitwerking van artikel 2a van de Wgbh/cz dat stelt:

Degene tot wie het verbod van onderscheid zich richt, draagt daarnaast tenminste geleidelijk zorg voor de algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte, tenzij dat voor hem een onevenredige belasting vormt.

In het Besluit staat dat alle sectoren, dus ook de overheid, een actieplan moeten maken waarin zij aangeven hoe zij werken aan het bereiken van de algemene toegankelijkheid.

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0039653/2017-06-21>

Dat betekent dat bijvoorbeeld scholen, werkgevers en bedrijven tenminste geleidelijk zorg dragen voor de algemene toegankelijkheid voor mensen met een beperking, tenzij dat een onevenredige belasting vormt. De sectoren van de verschillende terreinen waarop de Wgbh/cz van toepassing is zijn er voor verantwoordelijk om hier invulling aan te geven. Op grond van het Besluit algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte worden representatieve organisaties van personen met een beperking hierbij betrokken.

Mensen met EHS

Stichting EHS is de representatieve organisatie voor elektrogevoeligen. Langs deze weg kan Stichting EHS dus een rol spelen bij het realiseren van verdere inclusie en toegankelijkheid voor mensen met EHS. Stichting EHS zal zich daarbij vooral richten op contacten met de overheid en op (belangen)organisaties.

Stichting EHS is als representatieve organisatie van elektrogevoeligen sinds november 2023 toegelaten als lid van koepelorganisatie leder(in). Stichting EHS is op de ledenlijst van leder(in) te vinden onder de chronisch zieken. leder(in) kan steunen door onze signalen mee te nemen bij hun contacten en zo de rechten van mensen met EHS hoger op de politieke en maatschappelijke agenda te krijgen. En leder(in) kan Stichting EHS adviseren hoe als representatieve organisatie betrokken te kunnen worden.

Ook het Kennisplatform kan hierin steunen door middel van hun contacten met bijvoorbeeld het ministerie van EZK, het nieuwe ministerie van Klimaat en groene groei en met providers. Dit vooral ook met betrekking tot technische aspecten, zoals bijvoorbeeld bij de energietransitie en keuzevrijheid bij apparaten. Daarnaast is het belangrijk dat zij zorgdraagt voor onbevooroordeelde onafhankelijke informatievoorziening voor artsen en andere (overheids)instanties, waarin het bestaande stigma zoveel mogelijk wordt ontkracht en op zijn minst vermeden.

5. Verslechteringsverbod

De overheid mag geen maatregelen nemen die de positie van mensen met een handicap verslechteren. In het VN-verdrag Handicap is een verslechteringsverbod opgenomen. Staten moeten zich bij al hun beleid en programma's rekenschap te geven van de bescherming en bevordering van de mensenrechten van personen met een handicap. En ze moeten zich onthouden van elke handeling of praktijk die onverenigbaar is met dit Verdrag en waarborgen dat de overheidsautoriteiten en -instellingen handelen in overeenstemming met dit Verdrag. Dit overeenkomstig artikel 4 lid d van het VN-verdrag Handicap.

Het College heeft voor wetgevingsjuristen de *Handreiking Wetgeving en het VN-verdrag handicap* opgesteld. In de checklist algemeen op blz. 5 staan onder punt II-e de cumulatieve criteria waaraan voldaan moet worden als een voorstel (deels) zou leiden tot een verslechtering.

<https://publicaties.mensenrechten.nl/publicatie/61ea65845d726f72c45fa031>

Het verslechteringsverbod geldt ook voor lagere overheden. Dit blijkt ook uit de *Handreiking Provincies, gemeenten en het VN-verdrag handicap* van het College. Hierin is een vergelijkbare checklist opgenomen.

<https://publicaties.mensenrechten.nl/publicatie/37a00751-c471-4ff0-97ee-6122b49de1e7>

6. Consequenties en vervolg

Stichting EHS heeft zich er door het ministerie van VWS, het College voor de Rechten van de Mens en koepelorganisatie Leder(in) in bevestigd gezien dat mensen met EHS onder de reikwijdte van het VN-verdrag Handicap en de gelijke behandelingswetgeving vallen. Hiermee ligt er een juridische grondslag waar mensen met EHS zich op kunnen beroepen. Wat het recht op toegankelijkheid en inclusie inhoudt, volgt duidelijk uit de regelgeving van de Wgbh/cz en het daar onder liggende Besluit algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte. Het recht op inclusie en toegankelijkheid voor elektrogevoeligen is dus een feit.

Het ministerie van VWS heeft in januari 2024 de *Nationale strategie voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap opgesteld*. Doel is om uiterlijk in 2040 een toegankelijke en inclusieve samenleving te zijn. Een van de speerpunten van de Nationale strategie 2024 is dat rechten van mensen met een beperking bekend zijn bij overheden, uitvoeringsorganisaties en andere maatschappelijke organisaties. Elektrogevoeligen zijn een nieuwe groep mensen met een beperking die bij de meeste beleidsmakers (nog) buiten beeld is. Bewustwording van de rechten van elektrogevoeligen is daarom essentieel. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/01/31/nationale-strategie-voor-de-implementatie-van-het-vn-verdrag-handicap>

De daadwerkelijke realisering van het recht op toegankelijkheid en inclusie van elektrogevoeligen zal stap voor stap moeten plaatsvinden. Bewustwording is een belangrijk middel daartoe. Organisaties zoals Leder(in) en het Kennisplatform spelen hierbij een wezenlijk rol.

Om het bewustzijn over elektrogevoeligheid te vergroten is het daarom nodig dat het Kennisplatform op korte termijn duidelijke informatie over het recht van elektrogevoeligen op inclusie en toegankelijkheid op de website van het Kennisplatform plaatst. Ook het voornemen van het Kennisplatform voor het instellen van een denkgroep inclusie en het voornemen elektrogevoeligheid onder de aandacht van huisartsen te brengen is een belangrijke stap. Ten aanzien van de onbekendheid met deze aandoening en het bestaande stigma is het uitermate belangrijk dat het Kennisplatform zorgdraagt voor onbevooroordeelde en onafhankelijke informatievoorziening voor artsen en andere (overheids)instanties.

In het kader van de denkgroep inclusie is van belang dat de Nationale strategie als één van de speerpunten voor toegankelijkheid benoemt dat alles wat nieuw bedacht en gemaakt wordt, voor iedereen (zoveel mogelijk) bruikbaar is volgens de principes van universeel ontwerpen. En dat alles wat al gebouwd of gemaakt is, indien mogelijk, voor iedereen bruikbaar wordt. Dit geldt ook voor producten en diensten. Een ander speerpunt is dat nieuwe woningen toegankelijk en inclusief worden gebouwd. Uitgebreide informatie hierover is te vinden in de Nationale strategie 2024.